

Soome Arstide Liit – arstkonna ühendaja

Soome Arstide Liit (SAL) on erialane organisatsioon, kuhu kuuluvad peaaegu kõik Soomes praktiseerivad arstid. Väärtuste hulka, mida liit toetab, kuulub meditsiiniliste oskuste, humaansuse, eetika ja kollegiaalsuse edendamine. Liit ühendab oma liikmed nende väärtuste toetamiseks ning esindab liikmete ühiseid erialaseid, sotsiaalseid ja majanduslikke huve.

Liidu keskseks ülesandeks on õiglase töötasu ja teiste tööhõivetingimuste täitmise tagamine. Ka tegutseb liit igati tervishoiu ja meditsiiniliste oskuste arendamise nimel, tuginedes seejuures kogu oma liikmeskonna erialastele teadmistele. Meditsiini-eetika edendamine on olnud liidu põhitegevuseks tema loomisest saadik. Liit tegeleb aktiivselt eetiliste küsimuste käsitlemisega ning arstide ja patsientide huvide kaitsmisega nii Soomes kui ka mujal maailmas.

Kuigi SALi liikmeks olemine on vabatahtlik, kuuluvad sinna peaaegu kõik Soomes praktiseerivad arstid. Meditsiiniüliõpilased liituvad liiduga tervete kursuste kaupa pärast neljandat õpinguaastat, s.t kui neil avaneb õigus meditsiini-valdkonnas praktiseerida. Teistest maadest pärit arstid võivad astuda liidu liikmeks, kui neil on litsents Soomes praktiseerimiseks ja nad on saanud soovitusi nende töökohas töötavalt arstilt.

Üle 90% Soome arstidest on liidu liikmed. 2003. aasta alguses kuulus liitu 18 894 liiget: 17 834 arsti ja 1060 meditsiiniüliõpilast. Soome Arstide Liidu liikmed kuuluvad automaatselt ühte oma 56 kohalikust filiaalist. Samuti võivad nad astuda mõnesse 27 riiklikust alaliidust.

Arstiabi ja soodustused patsientidele

SLA teeb koostööd mitmesuguste arstiabiga tegelevate asutuste ja otsustusõiguslike organitega Soomes. Liit on ühiskonnas kõrgelt hinnatud, sest ta esindab kogu Soome arstkonda. Kvaliteetse meditsiiniteenuse tagamine igale inimesele teenib nii arstide kui ka patsientide huve.

SLA esitab mitmeid algatusi ning avaldab igal aastal seisukohavõtte eesmärgiga parandada arstiabi ja sellega seotud seadusandlust. Liit on

esitanud plaane meditsiiniteenuse osutamiseks vajaliku kindla finantsbaasi tagamiseks. SLA osa patsientide üldise tervisekindlustussüsteemi rajamises ja Soome tervisekeskuste perearstisüsteemi väljaarendamises on olnud tähelepanuväärne. Liidu eesmärgiks on edendada patsiendi õigust saada ravi kohe, kui ta seda vajab, ootamata pikas ravijärjekorras. Parandamist vajavad ka patsiendi võimalused valida arsti ja raviasutust.

SALi kõrgeim otsustusõiguslik organ on delegaatide komitee, mille valivad liikmed iga kolme aasta järel. Tavaliselt osaleb valimistel 60% liikmetest. Delegaatide komitee määrab liidu tegevussuuna ja kinnitab eelarve. Samuti valib ta SAL esimehe ja juhatuse teised liikmed. Delegaatide komitees on 60 liiget. Liidu praktilist tegevust juhib nõukogu, kuhu kuulub 10 liiget. Juhatuse esimees on ühtlasi SALi president. Juhatust abistavad umbes 15 alalist komiteed ning mitmed ajutised töörühmad. Need komiteed ja töörühmad tegelevad küsimustega, mis on seotud liikmete majanduslike huvide, tervishoiupoliitika, meditsiinihariduse, eetika, rahaliste vahendite ja teenustega liikmetele.

Meditsiinihariduse arendamine

Koostöös ülikoolidega ja erialaliitudega on SLA seotud arstide põhiõppe, diplomijärgse õppe ja jätkuhariduse arendamisega. Soome meditsiiniharidusel on rahvusvaheliselt hea maine.

Erialase hariduse reform toimus Soomes 1999. aastal. Vastavalt uutele seadustele vähendati erialade arvu 49ni, sest varem oli see arv erakordselt suur. 16 eriala puhul kestab ettevalmistus 5 aastat ja ülejäänud 33 puhul 6 aastat. Umbes 60% Soome arstidest on erialaarstid.

Hiljuti kehtestas SLA uue erialase pädevuse süsteemi, mis on täienduseks ametlikule spetsialiseerumissüsteemile. Erialane pädevus võib olla seotud teatud erialade valdkondadega, mille puhul on vajalikud spetsiifilised, suuri nõudmisi esitavad oskused. Ettepanekud erialast pädevust nõudvate uute valdkondade määramiseks teeb tavaliselt vastav erialaliit.

Igal aastal organiseerib SAL Soome suurima meditsiinialase kongressi – Lääkäripäivät, mis kujutab endast Soome arstide kokkutulekut. Samuti korraldab ta mitmesuguseid teisi jätkuhariduse üritusi oma liikmetele.

SAL on olnud teerajajaks meditsiinihariduse arendamisel ja meditsiiniteenuse kvaliteedi parandamisel. Liidu juhatuse vastuvõetud meditsiiniteenuse kvaliteedi hindamise juhend näeb ette, et "iga arst peab pidevalt hindama oma töö kvaliteeti ja oskusi, kasutades selleks enesehindamisvõtteid". Liit on valmistanud ette soovitusliku juhendi "Arstliku konsultatsiooni kvaliteet", mis aitab välja töötada spetsiifilisi juhendeid teatud töökohtade jaoks. Liit annab igal aastal välja kvaliteediauhinna projektile, mis on tõestanud oma tulukust meditsiiniteenuse osutamisel ja patsientide ravimisel.

Arstlik eetika Soomes ja mujal maailmas

SLA üheks põhitegevuseks kogu oma eksisteerimise vältel on olnud arstieetika printsiipide edendamine. Kui liit 1910. aastal loodi, siis väljendas selle esimene president lootust, et organisatsioon esindab arstkonna au ja südametunnistust.

Meditsiini kiire areng seab arste pidevalt vastamisi uute eetiliste probleemidega. Eetika-küsimusi arutab SALi eetikakomitee. Iga paari aasta järel avaldab SAL kokkuvõtte eetikakomitee seisukohtadest ja liidus vastuvõetud eetikajuhendi. See väljaanne jagatakse laiali kõikidele liidu liikmetele.

1993. aastal võttis Soome esimese riigina Euroopas vastu patsientide staatust ja õigusi määratleva seaduse. See seadus sätestab, et igal Soome alalisel elanikul on olemasolevate

meditsiini vahendite piires õigus tervise- ja meditsiiniteenusele, mida nõuab tema tervislik seisund. Patsiendi ravi peab olema korraldatud viisil, mis ei riiva tema väärikust. Iga patsiendi privaatsust tuleb austada. Ravi osutamisel tuleb võtta arvesse nii patsiendi emakeelt kui ka tema individuaalseid vajadusi ja kultuuritausta.

Vastuseks SALi algatusele võttis Maailma Arstide Assotsiatsioon vastu patsiendi õiguste deklaratsiooni, mis on siduv arstkonna jaoks kõikides maades.

Soome on olnud rahvusvaheliselt aktiivne ka teiste eetika-alaste ettekirjutuste kehtestamisel, seda nii Maailma Arstide Assotsiatsiooni kui ka Euroopa Arstide Alalise Komitee kaudu. Hiljuti võttis Maailma Arstide Assotsiatsioon SALi initsiatiivil vastu tervishoiu kvaliteedi deklaratsiooni, samuti avalduse telemeditsiini praktikast ning vastava eetikajuhendi. Samuti on SAL andnud märkimisväärse panuse inimesel tehtavate biomeditsiiniliste uuringute eetikapõhimõtete väljatöötamisele ja nende kaasajastamisele.

Teenused liikmetele

SAL seisab oma liikmete huvide eest ning pakub neile kvaliteetseid teenuseid. Liidu ametiühingu-osakond pakub abi erialaste juriidiliste probleemide korral, samuti tasustamise ja sotsiaalkindlustusega seotud ning lepingulistest küsimustes.

Kõik SALi liikmed saavad igal nädalal ajakirja Suomen Lääkärilehti (Soome Arstide Ajakiri). See on arstide kõige loetavam meditsiiniväljaanne ning selle artiklid on liikmetele kättesaadavad ka elektroonilisel kujul. Liit võimaldab oma liikmetele nende arstitöös vajaminevat Interneti-teenust. Kõik liikmed ja kõik arstiüliõpilased saavad tasuta Interneti-kasutajakoodi ja salasõna, mis võimaldavad ligipääsu Soome Meditsiiniühingustiku (FiM-net) meditsiiniandmebaasidele ja teistele kasulikele teenustele.

SALi liikmetele pakutavad soodustused hõlmavad erialase tegevuse kindlustust. Liit katab patsiendikindlustuse erapraksises tegutsevatele arstidele. Ka on liit pidanud kindlustusläbirääkimisi

soodustingimuste osas, mida liikmed võivad soovi korral saada.

SALi liikmed võivad maksuvabalt kuuluda Arstide Töötufondi, mis maksab sissetulekust sõltuvalt päevaraha töötaoleku perioodil. Liidul on omaenda tööhõiveagentuur. Arstid, kes kavatsevad töötada välismaal, võivad saada liidult teavet õiguste kohta praktiseerida arstina väljaspool Soomet, samuti abi töökoha leidmisel välismaal.

Liikmete huvide edendamine streigi-tegevuse abil

SALi teatakse kui üht kõige võimsamat ja mõjukamat erialaorganisatsiooni Soomes. Praktiseerivad arstid on kõrgesti haritud eksperdid, kelle tasustamine peaks peegeldama nende sotsiaalset staatust ja vajadusi. Avalikus sektoris töötavate arstide palkade areng pole olnud pikka aega rahuldav. See viis munitsipalsektoris töötavate arstide streigini 2001. aastal.

Üle viie kuu kestnud streigi tulemusena palku tõsteti. Erialase töö tasustamise parandamise üle

peetakse läbirääkimisi ka kohalikul tasandil. Ka üksi tegutsevad arstid peavad pidama läbirääkimisi oma tööandjatega. Kohanemine selle uue läbirääkimiskultuuriga on raske paljude Soome arstide jaoks, kuna tasustamissüsteem avalikus sektoris on olnud aastakümneid ainult tsentraalselt kooskõlastatud. Kooskõlas liidu eesmärkidega on nüüd laiendatud arstide palgaskaalat, mis peegeldab nii iga arsti kompetentsi kui ka kohalikke töötingimusi ja võimaldab täiustada erialast tasustamist.

Tasustamisega seotud küsimuste kõrval tekitavad arstikutse esindajates pingeid kohustus olla valves ja tulla toime suure töökoormusega. Probleemid on suuremad keskustest kaugel paikneva väikese-arvulise elanikkonnaga piirkondades, kus töötab ainult mõni arst. Viimastel aastatel on paljud Soome praktiseerivad arstid soovinud lahkuda avalikust sektorist ja rajada erapraksise, hakata tegelema meditsiinilise uurimistööga, töötada välismaal või jääda vara pensionile. See on toonud kaasa arstide puuduse paljudes piirkondades.

Ajakirjast Suomen Lääkärilehti (2003;27-29:3012-14) tõlkinud Ester Jaigma